

Spoj kulture i infrastrukture

Titula sama po sebi ne znači puno ako se dobro ne iskoriste mogućnosti koje donosi. Može se reći da je to više poticaj koji se može iskoristiti za razvojni zamah. Maribor, kao Europski grad kulture 2012. godine, potrošit će više od sto milijuna eura, a gradovi u regiji još 60 milijuna

Goran
KOTUR

Ovogodišnji Europski glavni gradovi kulture su Turku u Finskoj i estonski glavni grad Talin. Nakon 1985. godine, kada je Atena postala prvi Europski grad kulture, većina gradova koji su u početku ponijeli tu titulu bili su glavni gradovi država. Zadnjih godina, većina Europskih glavnih gradova kulture nisu glavni gradovi država. Često to nisu ni veliki gradovi, nego oni srednje veličine.

Titula Europskoga glavnog grada kulture velika je prilika za promociju grada širom Europe, što može donijeti značajnu gospodarsku korist, ali i promociju kulturne baštine grada među samim građanima zemlje. Međutim, ta titula sama po sebi ne znači puno ako se dobro ne iskoriste mogućnosti koje donosi. Može se reći da je to više poticaj koji se može iskoristiti za razvojni zamah. Do 2019. godine ukupno će šezdesetak gradova biti nositelji te titule.

Ponekad bi građani na kraju godine u kojoj je njihov grad bio Europski glavni grad kulture bili nezadovoljni jer su očekivali da će dodjela te titule riješiti sve njihove probleme, od gospodarskih do socijalnih. Kvaliteta života lokalnog stanovništva svakako je povezana s poboljšanjem imidža grada. Tako, primjerice, 85 posto stanovnika Liverpoola smatra svoj grad boljim mjestom za život nego što je bio prije 2008. godine, kada je postao Europski glavni grad kulture. To su primijetili i posjetitelji, koji su, osim novog imidža grada, uočili i gostoljubivu atmosferu. Korist je imala i cijela sjeverozapadna Engleska koja je samo 2008. godine od dodatnih posjeta zaradila 750 milijuna funti.

Troškovi

Bez obzira na moguće povećanje broja noćenja turista od preko deset posto, te višestrukog, pa čak i deseterostrukog povrata svakog uložene eura, ne smije se zaboraviti kulturna dimenzija Europskoga glavnog grada kulture, odnosno kulturno uzdizanje građana – kako lokalnog stanovništva, tako i posjetitelja iz zemlje i inozemstva.

Naravno, ni troškovi nisu mali. Većina troškova za ovu svrhu su javni, a samo manji dio dolazi iz privatnih izvora. Pristojan proračun za Europski glavni grad kulture iznosi stotinjak milijuna eura, s tim da je većina novca često namijenjena ulaganju u infrastrukturu. Maribor će kao Europski grad kulture za 2012. godinu, zajedno s gradovima partnerima – Murska Sobota, Slovenj Gradec, Novo Mesto, Velenje i Ptuj – potrošiti više od 57 milijuna eura. Sam Maribor dat će 28 milijuna eura. Osim toga, Maribor će na infrastrukturu, u koju bi ionako ulagao, potrošiti oko 80 milijuna eura, a gradovi partneri 63 milijuna eura. Portugalski Guimarães će iste godine potrošiti oko 111 milijuna eura.

Europski glavni gradovi kulture biraju se u složenoj proceduri, u kojoj uz europske institucije značajan utjecaj imaju države članice. Naime, sada Europska unija svake godine odredi dvije države članice EU-a koje će dati po jedan grad za Europski glavni grad kulture. Tako se osigurava da svaka država članica EU-a dođe na red i da prije ili kasnije jedan njezin grad bude izabran. Dakle, svake se godine biraju dva grada. Već je

određeno koje će zemlje dobiti Europski glavni grad kulture zaključno s 2019. godinom. Poznato je da je 2015. zadnja godina za koju je dosad izvršen izbor. Do kraja 2011. bit će poznati gradovi koji će tu titulu nositi 2016. godine.

Europski nadzor

Prijave se podnose šest godina unaprijed. Nakon toga gradovi imaju pravo u roku od deset mjeseci prijaviti svoju kandidaturu Europskoj komisiji. Zatim se formira izborni odbor u koji zemlja čiji se grad kandidira daje, nakon savjetovanja s Europskom komisijom, šest članova – stručnjaka, dok sedam stručnjaka dolazi iz europskih institucija – dva iz Europskog parlamenta, dva iz Europske komisije, dva iz Vijeća EU-a i jedan iz Odbora regija. Europskim članovima odbora mandat traje tri godine, a svake se godine izmjenjuje njih dvoje ili troje. Nacionalni članovi odlučuju samo o gradu iz svoje države. Oko pet godina prije godine za koju se bira Europski glavni grad kulture, izborni odbor vrši uži izbor gradova. Ti gradovi imaju na raspolaganju devet mjeseci za dovršetak izrade svog programa, a nakon toga izborni odbor daje institucijama EU-a preporuku za jedan grad. Četiri godine prije samog događaja, Vijeće (ministara) EU-a, na preporuku Europske komisije te uz mišljenje Europskog parlamenta, donosi konačnu odluku.

Šest država članica EU-a do sada nije imalo Europski glavni grad kulture, ali će ga sve imati do 2019. godine. Tako će Maribor biti jedan od dva Europska grada kulture 2012. godine, slovački grad Košice 2013. godine, te letonski glavni grad Riga 2014. godine. Od 2017. do 2019. na red će doći i po jedan ciparski, malteški i bugarski grad.

Provincijalni mentalitet

Hrvatska je zajedno s Grčkom i Švicarskom na popisu zemalja koje bi 2021. godine mogle dati po jedan Europski glavni grad kulture. Srbija je, pak, na popisu za 2020. godinu, zajedno s Rumunjskom i Irskom. Naime, moguće je da nakon 2019. godine mogućnost kandidiranja dobiju i gradovi iz država koje nisu članice EU-a. Beograd se već prilično ozbiljno priprema za moguću kandidaturu, nakon što je krajem 2009. godine o tome donesena odluka gradske skupštine.

Bilo bi dobro da među hrvatskim gradovima, s obzirom na regionalnu raznolikost Hrvatske, te na praksu da se sve manje biraju glavni gradovi, neki drugi grad osim Zagreba, primjerice Split ili Rijeka, postane Europski glavni grad kulture kada red dođe na našu zemlju. Moglo bi se reći da manje zemlje često predlažu svoje glavne gradove, u čiju je kulturu inače uloženo najviše sredstava. Stoga, baš u težnji da se ne prikažu kao provincijske, pokazuju tragove provincijalnog mentaliteta te da baš i ne prate europske trendove, koji više idu u pravcu stvaranja nove vrijednosti nego demonstracije dotadašnjih postignuća. Za kandidaturu grada iznimno je značajno da postoji jak međustranački konsenzus o kandidaturi, kako se promjenom vlasti na gradskoj razini ne bi eventualno ugrozile pripreme. Vrlo je važno da osim određenog grada, koristi ima i šira regija, te da je uključeno lokalno stanovništvo.

Milijun i pol eura iz Europske unije

Kroz Program "Kultura" Europska unija financira Europske glavne gradove kulture sa milijun i pol eura dodjeljivanjem nagrade "Melina Mercouri", nazvanoj po slavnoj grčkoj ministrici kulture koja je 1983. godine pokrenula projekt "Europski grad kulture". Ta se nagrada – jedino izravno financiranje programa od strane EU – dodjeljuje ako grad ispuni obveze koje je preuzeo u izbornoj proceduri te ako izvršava preporuke nadzornog tijela, što se posebno odnosi na nastojanje da događaj ima „europsku dimenziju“. Postoji mogućnost pribavljanja još europskog novca, ali po drugim osnovama, primjerice preko kohezijske politike. Iduće bi godine Europski parlament trebao donijeti odluku, najvjerojatnije pozitivnu, o tome hoće li se i u kojem obliku nastaviti projekt Europski glavni grad kulture.

Posljednjih godina glavnina izabranih gradova nisu glavni gradovi, pa kad Hrvatska 2021. s Grčkom i Švicarskom dođe na red za prijedlog, mogli bi profitirati Split ili Rijeka. Godinu prije aplicirali su Srbija, koja je, kao i druge manje zemlje, kandidirala glavni grad

